

Историја

Из историје електропривреде Србије

1870. Почела производња угља у Србији, у јами „Стари Костолац”. Власник рудника био је Ђорђе Вајферт. Због улагања у истраживања рудног богатства Србије, његово име ушло је у историју српског рударства. На месту ове јаме данас се налази Спомен обележје косточачким рударима.

1884. Прво електрично осветљење у Србији уведено је у погону Војно-техничког завода у Крагујевцу, како би чаурница радила током ноћи. Заслуге за то припадају инжењеру Тодору Тоши Селесковићу. Био је први конструктор машина у Србији и израдио је прву водну турбину у Србији.

1892. У Београду је боравио Никола Тесла, први и једини пут. Београђани, али и грађани из целе Србије приредили су му незабораван дочек.

1893. Почела са радом прва јавна електрана у Србији – термоелектрана на Дорћолу у Београду. Најзаслужнији за то био је професор физике Ђорђе Станојевић, за кога је везан и почетак електрификације Србије – захваљујући њему, пуштене су у рад и хидроелектране „Под градом”, „Вучје”, „Гамзиград“... Дан пуштања у погон термоелектране на Дорћолу, 6. октобар, обележава се као Дан Електропривреде Србије.

1894. Ђорђе Станојевић је објавио дело „Никола Тесла и његова открића”. Била је то прва књига о Тесли у Србији, а другу у свету.

1896. Започело копање угља у јами „Тврдојевац”, у Колубари. У колубарским јамама вагонете угља дуго су вукли – коњи!

1900. Почела да ради хидроелектрана „Под градом“ у Ужицу на Ђетињи, прва електрана у Србији по Теслиним принципима наизменичних струја, и то само четири године након почетка рада хидроелектране на Нијагари. Електрана ради и данас.

1903. Почела да ради хидроелектрана „Вучје”, у истоименом селу на Вучјанки. Први далековод у Србији, дужине 17 км, изграђен је од ове електране до Лесковца. Хидроелектрана је у погону и данас.

1908. Хидроелектрана „Света Петка” на Нишави, код Ниша, почела производњу, а киловат-

сати и данас „теку“ из електране.

1909. Изграђена хидроелектрана „Гамзиград“ на Тимоку, код Зајечара. Електрана је у погону и данас.

1911. Почела је са радом хидроелектрана „Моравица“, на истоименој реци, у Ивањици. Тренутно је ван погона.

1928. Пуштена је у погон хидроелектрана „Јелашница“, на истоименој реци код Врања. Ради и данас.

1931. Још једна хидроелектрана на Нишави почела да ради. Само неколико километара низводно од ХЕ „Света Петка“, подигнута је ХЕ „Сићево“, која и данас производи електричну енергију.

1932. У Београду је изграђена термоелектрана „Снага и светлост“, једна од тада највећих електрана на Балкану. Радила је до 1967. године.

1937. Предузеће „Електро-Макиш“ изградило је термоелектрану у Вреоцима, која је представљала окосницу електроенергетског система Србије тог доба. Инсталисана снага термоелектране износила је 12 MW. Угаљ за њен рад копан је у јами „Јунковац“.

1943. Отворен први површински коп у Србији „Костолац“. Након Другог светског рата коп је имао значајну улогу у индустријализацији земље, обуци кадрова и у примени нове технологије у производњи угља. Коп је затворен 1980. године.

1948. Изграђена прва хидроелектрана након Другог светског рата, ХЕ „Соколовица“, на Тимоку код Чокоњара.

1948. Почео да ради „Мали Костолац“. Машинска опрема: турбине, генератори и котлови, били су пренесени из старе београдске електране (1893.), делимично реконструисани и монтирани у ову термоелектрану.

1952. Почетак рада Површинског копа „Колубара“. Укључивањем „Поља А“ у редовну производњу, започео је велики производни замах у производњи угља.

1954. Хидроелектране „Овчар Бања“ и „Међувршје“ на Морави, близу Чачка, пуштене су у погон.

Први киловат-сати електричне енергије потекли из „Власинских ХЕ“, што је тада представљало трећину укупно произведене енергије у Србији.

1955. „Првенац на Дрини“ - хидроелектрана „Зворник“, пуштена у погон.

1956. Почетак рада ТЕ „Колубара А“ у Великим Црљенима. Данас је то најстарија активна термоелектрана у ЕПС-у.

Почела експлоатација угља на Површинском копу „Косово“.

1960/1967. Изграђене хидроелектране „Бистрица“, „Кокин Брод“ и „Потпећ“.

1962.- Почела да ради ТЕ „Косово А“.

1966. Почела са радом ХЕ „Бајина Башта“.

Отворено „Поље Д“ у колубарском басену, тада највећем површинском копу на Балкану.

1967. Пуштена у погон ТЕ „Костолац А“.

1969. Почела да ради ТЕ „Морава“.

1970. Пуштена у погон ТЕ „Никола Тесла А“ – то је највећа термоелектрана на Балкану и уједно највећи појединачни произвођач електричне енергије у електроенергетском систему Србије.

1970. Пуштен је у рад хидроенергетски и пловидбени систем (ХЕПС) „Ђердап 1“. То је највећа хидротехничка грађевина на Дунаву и највећи произвођач хидроенергије у Југоисточној Европи. Пројектован је и грађен заједнички са Румунијом, тако да обе државе располажу истим, симетричним деловима главног објекта, а његова симетрала представља државну границу.

1978. Ради препумпавања воде из Лисинског у Власинско језеро, изграђена је ПАП „Лисина“. Тиме је омогућена већа производња „Власинских ХЕ“.

1979. Почела са радом ХЕ „Увац“, на истоименом језеру, на око 1.000 метара надморске висине.

1982. Подигнута Реверзибилна хидроцентрала „Бајина Башта“, истински драгуљ српског електропривредног система.

1983. Почела да ради ТЕ „Никола Тесла Б“. У овој електрани налазе се две највеће електроенергетске јединице у Србији.

Пуштена у погон ТЕ „Косово Б“.

1985. Друга заједничка српско-румунска хидроелектрана на Дунаву - ХЕ „Ђердап 2”, почела је да ради.

1987. Изграђена ТЕ „Костолац Б”.

1990. Изграђена хидроелектрана „Пирот”, јединствена по водостану који је изграђен без анкерских блокова.

1991. „Електропривреда Србије” основана као јавно предузеће.

1999. У НАТО-бомбардовању електроенергетска постројења ЕПС-а претрпела велика оштећења.

2004. После 13 година прекида, електроенергетски систем Србије поново повезан са првом синхроним зоном УСТЕ.

2005. Из ЈП ЕПС издвојена делатност преноса електричне енергије и формирана два самостална јавна предузећа: ЈП „Електропривреда Србије“ и ЈП „Електромрежа Србије“.

2006. Од 1. јануара „Електропривреда Србије“ послује као јавно предузеће са 11 зависних привредних друштава.

2013/2015. На либерализованом тржишту високог, средњег и ниског напона ЕПС задржао доминантну позицију.

2014. У оквиру кинеског кредитног аранжмана, ЕПС и кинеска компанија ЦМЕЦ завршили ревитализацију блокова Б1 и Б2 у ТЕ „Костолац“ и уговорили изградњу трећег блока снаге 350 MW и проширење копа „Дрмно“ са девет на 12 милиона тона угља годишње производње.

2014. Катастрофалне поплаве у Србији нанеле штету рударским, производним и дистрибутивним капацитетима ЕПС-а. Успешна санација изазвала велику пажњу нарочито у рударском сектору у свету.

2015. Историјске промене: у ЕПС-у завршена прва фаза реорганизације, а статусне промене омогућиће ефикасно и профитабилно пословање компаније.